

CIRIL VELEPIČ
(1908–1992)

V visoki starosti štirinosemdesetih let je 6. julija letos tiho preminil umetnostni zgodovinar, višji kustos Moderne galerije Ciril Velepič. Od upokojitve leta 1973 smo ga poredko videvali, saj se je srečeval samo še s prijatelji. Toda veliko bolj živo kot z osebnim stikom je bil in ostaja povezan s slovenskim kulturnim prostorom s svojim strokovnim delom. V okviru zaupanega mu strokovnega mesta v osrednji slovenski muzejski ustanovi za novejšo umetnost je v dvajsetih letih uspel opraviti vrsto nepogrešljivih strokovnih predstavitev umetnikov kiparjev, npr. Lojzeta Dolinarja, Karla Putriha, Jakoba Savinška, Petra Lobode, Tineta Kosa in Frančiška Smerduja.

Presenetljivo obsežno in zaradi dokumentarnosti gradiva še posebno dragoceno pa se zdaj, v časovni odmaknjenosti, kaže tudi Velepičevo delovanje na nekaterih drugih področjih, posebej na področju spomeniškega varstva. Ciril Velepič je bil vsekakor eden tistih umetnostnih zgodovinarjev, ki jim jasno pisanje ni delalo težav. Življenje samo pa mu sicer s težavami ni prizaneslo.

Rojen je bil 27. julija 1908 v Ljubljani. Po socialnem poreklu je bil iz uradniške družine. Mati Justina, rojena Kovačič, mu je umrla, ko je imel tri leta. Prvič se je oženil leta 1940 in ostal vdovec z dvema sinovoma (Vanjo, 1940, in Mitjo, 1942) že med vojno 1944. leta. V drugem zakonu, ki se je končal po trinajstih letih, se mu je rodil sin Darko (1946). Šolal se je na osnovni šoli v Opatiji, gimnazijo pa obiskoval na Sušaku, na Ptuj, v Ljubljani in jo zaključil z maturo v Kočevju. Odslužil je nato devetmesečni vojaški rok v Šoli za rezervne oficirje v Sarajevu, se obenem vpisal na pravno fakulteto v Ljubljani in moral študij zaradi očetove bolezni prekiniti po sedmih semestrih ter nastopiti službo pri bivši Poštni hranilnici, kjer je nepretrgoma služboval do poletja 1947.

Po končani vojni se je takoj vpisal na Filozofsko fakulteto v Ljubljani v Seminar za umetnostno zgodovino. Kot absolvent je bil s 1. avgustom 1947

nastavljen za asistenta-konservatorja pri republiškem Zavodu za varstvo kulturnih spomenikov in tam ostal do 1953, nakar se je leta 1954 zaposlil kot kustos v Moderni galeriji in ob delu (1956/57) iz umetnostne zgodovine tudi diplomiral. V Moderni galeriji je vodil kiparski oddelek stalne galerijske zbirke in bil kot galerijski predstavnik večkrat komisar reprezentativnih razstav v Avstriji, Italiji in Franciji.

Že kot bančni uradnik je mnogo potoval po Evropi. S strokovnim objavljanjem je pričel tudi že pred vojno, in to v Planinskem vestniku. V okviru spomeniškovarstvene službe pa je s svojim pisanjem, predstavljanjem in poročanjem posegel na razna področja; objavljal je v zavodskem Vestniku, dnevnem časopisu, Slovenskem poročevalcu, Ljudski pravici, Delu, v revijah, predvsem Tovarišu in Naših razgledih. Sodeloval je pri kratkih dokumentarnih filmih, in to prav tako v povezavi s svojim strokovnim delom: Ptujška gora in Ptuj, Beograd 1950, Štatenberk, Beograd 1950, Fran Saleški Finžgar, Beograd 1950, Mojster Plečnik, Ljubljana 1952, Obisk pri kiparju Dolinarju, Ljubljana 1958. Pripravil je tudi šolski film Sodobno slovensko kiparstvo – povojna generacija, Ljubljana 1966. Celotna bibliografija obsega nekaj nad sto enot.

V času priprav in organizacije velike predstavitve srednjeveške umetnosti jugoslovanskih narodov v Parizu leta 1950 je sodeloval predvsem pri doslej najobsežnejšem kopiranju srednjeveških fresk na Slovenskem. V tej zvezi je veliko pisal o freskah na Slovenskem, posebno o istrskih, ter poročal z razstav. Še posebno zavzeto je bilo Velepičevo delovanje v novem vestniku Zavoda za varstvo kulturnih spomenikov, v Varstvu spomenikov, kjer je nadaljeval s predvojno tradicijo natančnega poročanja. Ob izjemno informativnih poročilih (opremljenih z njegovimi fotografijami) o delu Zavoda je študijsko pisal še o freskah, o umetnostnih spomenikih na Slovenskem na splošno, tako o prvih rezultatih odkrivanja fresk v Hrastovljah, v bližnjem Zanimgradu, o plastiki (Krakovski Mariji, o znamenju v Volčah) in drugem.

Ne nazadnje je pomembno sooblikoval in utrdil v stroki še vedno močno prisoten način (kritičnega) poročanja o prireditvah, katerih avtor je bil oziroma pri katerih postavljanju je tudi sam kakorkoli sodeloval.

V okviru opravljenih nalog iz programa Moderne galerije so posebnega upoštevanja vredne retrospektivne predstavitve kiparjev Dolinarja, 1958, Putriha, 1960, še posebej pa Jakoba Savinška, 1965, in zlasti izčrpno podani prikazi ustvarjanja Petra Lobode, 1966, Tineta Kosa, 1967, in Frančiška Smerduja, 1971. O zadnjih štirih kiparjih so njegovi orisi še vedno edina temeljna dela in pomenijo izhodišče za vse kasnejše predstavitve slovenskega kiparstva.

Mirko Juteršek